

MKV_VESP

Samostudium
Témata tutoriál 1

Témata

- Druhy veřejné politiky a možnosti jejího směřování
- Přístupy ke zkoumání politiky
- Selhání státu

Druhy veřejné politiky

- Aktivní VP – snaží se předvídat možná ohrožení i rozvojové příležitosti uspokojování veřejných zájmů.
- Reaktivní VP – reaguje, až když je veřejný zájem reálně ohrožen
- Liberální VP – zasahuje až tam, kde individuální zájem ohrožuje uznaný veřejný zájem
- Paternalistická VP – prosazuje uznaný veřejný zájem často bez ohledu na možnou újmu individuálních zájmů nebo na měnící se povahu lidských potřeb.

...rovnost x svoboda

Možnosti směřování veřejné politiky

Z morálních hodnot a ideologie vychází zjednodušeně dvě alternativy:

1. optimistický předpoklad: **společnost a její členové jsou schopni jednat zodpovědně.**
 - Základní otázkou je „co je vhodné pro společnost?“.
 - Důsledek: plánování a správa.
2. předpoklad, že **lidský intelekt je omezený** a je nutno použít jiné metody k řízení společnosti.
 - Důsledek: lépe je spolehnout na tržní řešení.

Literatura

- DSO KVTPVP
- Doporučený text k tutoriálu 1 (IS)

Hlavní přístupy ke zkoumání politiky

		Metoda teoretické konstrukce	
		Deduktivní	Induktivní
Jednotk a analýzy	jednotlivec	Teorie racionální volby (Veřejná volba)	Sociologický individualismus (Ekonomie blahobytu)
	kolektiv	Analýza tříd (Marxismus)	Teorie zájmových skupin (Pluralismus/Korporativ ismus)
	struktura	Institucionalismus (Analýza transakčních nákladů)	Socio-historický Neoinstitucionalismu s (Statism)

Teoretické přístupy k vytváření politiky z hlediska ekonomie 1/2

Teorie veřejné volby

- Vychází z neoklasické ekonomie a předpokládá, že jednotliví aktéři maximalizují svůj užitek.
- U voličů se nepředpokládají jiné motivy volby (např. etické, morální).
- Argumenty proti této teorii zdůrazňují, že motiv užitku nemusí být jediný relevantní motiv a tudíž je teorie zjednodušující.

Neoinstitucionalismus

- Vztahy jednotlivců, organizací a institucí.
- Součástí této teorie je problematika vymezování vlastnických práv a vlivu transakčních nákladů.

Marxismus

- Třídní společnost – revoluce tříd
- Práce (nikoliv kapitál)

Teoretické přístupy k vytváření politiky z hlediska ekonomie 2/2

Ekonomie blahobytu

- Předpokládá, že tržní selhání mohou být napraveny prostřednictvím politického systému, který je schopen nalézt efektivnější řešení, než jaké je výsledkem selhání trhu.

Pluralismus

- Zájmové skupiny hrají nejdůležitější roli při vytváření politiky i jejího rámce. Ty se vytvářejí volně podle vznikajících zájmů.

Korporativismus

- Rovněž považuje politiku jako rámec pro interakci zájmových skupin a vlády, ale na rozdíl od pluralismu, kde je jednotlivec základem skupiny, která usiluje o naplnění zájmů, v korporativismu existují skupiny mezi státem a jednotlivcem nezávisle.

Literatura

- DSO Malý, Pavlík, kpt.1.3, 1.2
- Howlett, Ramesh – Studying public policy

Selhání státu

- Selhání totalitních systémů
- Selhání přímé demokracie
- Selhání typická pro výkon správy
- Selhání vlastní decentralizovaným soustavám
- Selhání reprezentativní demokracie

Selhání totalitárních politických systémů

- *nedostatečná schopnost autokorekce*
- *potlačení tvořivého potenciálu lidí*

Selhání přímé demokracie

- *úskalí referenda* – problém s formulací otázky v referendu, aby byla současně srozumitelná, nenávodná a zároveň plně vystihovala podstatu problému;
- *nevýrazná většina vítězí nad vyhraněnou menšinou* – většina může mít opačný názor k problému, který se jí nedotýká než vyhraněná menšina, které se věc přímo dotýká.

Selhání typická pro výkon správy

- *nízká efektivita a malá přizpůsobivost byrokratických aparátů*
- *odcizení státní byrokracie jejímu poslání*

Selhání vlastní decentralizovaným soustavám

- *složitost řízení v decentralizovaných soustavách správy* – přijímání rozhodnutí bude složitější a pomalejší;
- *ohrožení veřejných zájmů prosazováním zájmů skupinových* – pokud jsou decentralizované složky ovládány místními zájmovými skupinami, pak se schopnost státu prosadit ucelenou politiku výrazně oslabuje;
- *fiskální externality* – místní decizoři (rozhodovatelé) mohou mít tendenci ignorovat řešení problémů, které se negativně dotýkají vyššího celku.

Selhání reprezentativní demokracie

1/2

- *volební paradox* – podmínky kdy volební systém vzhledem k preferencím voličů selhává (výběrem volebního systému lze výrazně ovlivnit celkové výsledky politických stran i pořadí kandidátů);
- „*balíčky*“ *preferencí* – existuje několik, pro voliče významných, politických agend a může vyhrát i kandidát, který nezískal většinovou podporu ani v jedné agendě, pokud se mu podaří uspokojit jednotlivé skupiny voličů v těch agendách, které je nejvíce tíží;
- *odcizení zvolených reprezentantů zájmům voličů* – kontrola zvolených zástupců ze strany voličů je obtížná, někdy nemožná;

Selhání reprezentativní demokracie 2/2

- *vliv organizovaných zájmů* (lobby) - silné skupiny jsou schopny si prosadit lepší podmínky na náklady celé společnosti;
- *omezený časový horizont* - většina politických rozhodnutí se děje pouze v horizontu jednoho volebního období, proto existuje riziko, že krátkodobý prospěch je upřednostněn i s vědomím dlouhodobé ztráty;
- *vliv masmédií* – hromadné sdělovací prostředky mají silnou moc ovlivnit různé skupiny obyvatel a tím i ovlivnit preference jednotlivých stran.

Literatura

- *DSO KVTPVP – kpt.1.4.4*
- Potůček – Nejen trh